

• درآمد

دکتر عباس خامه یار معاون پژوهش و ارتباطات فرهنگی بنیاد شهید و امور ایثارگران مدتی از عمر خود را در شهر بعلبک بستر تولد حزب الله لبنان گذراند و با شهید سیدعباس موسوی روابط و همکاری و دوستی صمیمانه داشت. وی در گفت و گو با شاهد یاران به بخشی از فعالیت‌های فرهنگی شهید موسوی اشاره می‌کند.

گفت‌وگویی شاهد یاران با دکتر عباس خامه یار

معاون پژوهش و ارتباطات فرهنگی بنیاد شهید و امور ایثارگران

سید همواره در رویای شهادت به سر می‌برد...

شکی نیست که تأسیس حزب الله لبنان یکی از پیامدهای پیروزی انقلاب اسلامی در ایران به رهبری امام خمینی (ره) بوده است. اغلب افسران مسلمان و متعهد لبنان پیش از پیروزی انقلاب اسلامی به حرکت‌های اسلامی و انقلابی گرایش داشتند که مسئولان این حرکت‌ها و نهضت‌ها با پیروزی انقلاب گردهم آمدند و خود را برای ایجاد تشکیلات منسجم و منظم در چارچوب حرکت یکپارچه آماده کردند. در این گردهم آیی مسئولان جنبش امل اسلامی، کمیته‌های اسلامی، اتحادیه دانشجویان مسلمان، تجمع علمای بقاع و حزب الدعوه اسلامی حضور داشتند و مقدمات بنیانگذاری حزب الله را فراهم کردند. البته، شرط مشارکت و فعالیت آنها در حزب الله این بود که همه تشکیلات یاد شده را منحل کنند و به دستورات امام خمینی (ره) به عنوان ولی فقیه مسلمانان عمل کنند.

برخی مسئولان حزب الله گفته اند که طرح تأسیس حزب الله پیش از یورش سال ۱۹۸۲ اسرائیل به لبنان مطرح بوده است. نظراتان چیست؟

البته، مسئولان نهضت‌های اسلامی لبنان پیش از یورش سراسری اسرائیل به این کشور، طی چند نشست راه‌های تأسیس یک تشکیلات منظم و یکپارچه نمودن مبارزات شیعیان لبنان را مورد بررسی قرار داده بودند اما، هنگامی که رژیم صهیونیستی بخش وسیعی از لبنان را اشغال کرد، این روند سرعت بیشتری به خود گرفت. مسئولان نهضت‌های اسلامی یاد شده که در تهران حضور داشتند، اشغال کشورشان توسط رژیم صهیونیستی به آنها انگیزه داد تا راهکار دیگری را گزینش کنند. این افراد در شرایطی به کشورشان بازگشتند که بخش اعظم آن به اشغال اسرائیل درآمده بود. این افراد در پی کسب تکلیف از امام خمینی (ره) طرح سازماندهی مبارزه را پیگیری کردند تا این که چند ماهی از اشغال لبنان نگذشته بود که مقاومت اسلامی عملیات مسلحانه ضد صهیونیستی را آغاز، و دو سال بعد

حج ابراهیمی به تهران آمد. یکسال بعد هیئت دیگری به سرپرستی سیدعباس موسوی برای شرکت در همایش مستضعفان که توسط سپاه پاسداران انقلاب اسلامی برگزار شده بود به تهران آمد. چند روزی از حضور این هیئت در تهران نگذشته بود که ارتش اسرائیل متعاقب فتح خرمشهر در سال ۱۳۶۱، به بهانه اخراج فلسطینی‌ها از لبنان به این کشور حمله کرد. به یاد دارم که آقای سیدعباس موسوی با شنیدن خبر اشغال لبنان همراه شخصیت‌های

شورای رهبری حزب الله در مرحله تأسیس در برگیرنده شخصیت‌های روحانی از جمله شهید سیدعباس موسوی و برخی شخصیت‌های علمی و دانشگاهی بود. بیشتر اعضای شورا غیرروحانی بودند. جوانان فرهیخته، تحصیلکرده، متعهد، مجاهد، روحانی و علمای دین در شورا حضور داشتند و شیوه مبارزات مردمی و ضد صهیونیستی را ترویج می‌کردند

لبنانی در لابی هتل استقلال متحصن شدند و سپس به راهپیمایی اعتراض آمیز دست زدند. در پی حمله اسرائیل به لبنان و اشغال بیروت هیئت علمای لبنان با حضرت امام خمینی (ره) دیدار کرده و موافقت ایشان را برای برنامه ریزی مبارزه ضد صهیونیستی به دست آوردند. علمای لبنانی در این دیدار از امام کسب تکلیف کردند و برای آماده سازی ایجاد هسته اولیه مقاومت و تأسیس حزب الله گام برداشتند.

تأسیس حزب الله را معلول چه عواملی می‌دانید؟

در چه سالی با شهید سیدعباس موسوی آشنا شدید و زندگی ایشان را چگونه یافتید؟

نخستین بار، در اوایل دهه هشتم از قرن بیستم و پیش از حمله رژیم صهیونیستی به لبنان سید را در منزل مسکونی بسیار ساده و فقیرانه‌اش ملاقات کردم. منزل او در محله رأس العین واقع است که یکی از محله‌های قدیمی و فقیر نشین شهر بعلبک است. او تا پایان عمر پر برکتش در این منزل سکونت داشت. آن شب زمستانی، بسیار سرد بود. سید در کنار بخاری قدیمی که با گازوئیل خانه‌های مسکونی را گرم می‌کند - شهروندان محروم لبنانی از این نوع بخاری استفاده می‌کنند - نشسته بود. در آن مرحله فضای سنگینی بر شهر حاکم بود. احزاب چپ آن روزها در منطقه بقاع نفوذ داشتند. اما حضور عوامل حزب بعث عراق بیش از دیگران چشمگیر بود. تک ستاره‌هایی نیز همچون سیدعباس در منطقه می‌درخشیدند.

چند ماهی از بازگشت سیدعباس از حوزه علمیه نجف اشرف به لبنان نگذشته بود که برای دعوت از ایشان و نیز شهید شیخ راغب حرب، امام جمعه شهر جبشیت در جنوب لبنان برای شرکت در همایش تبیین حج ابراهیمی که در تهران برگزار شد، به لبنان رفته بودم. سید را از اولین دیدار، روحانی‌ای جوان بسیار فروتن اما، با صلابت و انقلابی و پر شور یافتیم. از این دعوت استقبال کرد و اظهارات و دیدگاه‌های او مرا به شدت تحت تأثیر قرار داد. در آن شرایط هنوز نیروهای سپاه پاسداران عازم لبنان نشده بودند و مقاومتی شکل نگرفته بود. نام و اثری از حزب الله نبود زیرا، حمله اسرائیل به لبنان تا آن برهه صورت نگرفته بود.

آیا بالاخره سیدعباس این دعوت را پذیرفت و به تهران آمد؟

آری، یک هیئت بلند پایه متشکل از علمای مبارز لبنان همراه سیدعباس موسوی برای شرکت در سمینار تبیین

را مورد حمایت و پشتیبانی قرار می‌داد. او بر اهمیت این رسانه و ضرورت رسیدن این صدا به مناطق اشغالی آن روز جنوب لبنان و دیگر سرزمین‌های اشغالی فلسطین تاکید می‌کرد.

با توجه به مسئولیت‌های سنگین سیاسی و مبارزاتی شهید سیدعباس موسوی بر عهده داشت، درباره مسائل آموزشی و تربیتی جامعه شیعیان لبنان چگونه فکر می‌کرد؟

شکی نیست که شهید سیدعباس موسوی انسانی بسیار دور اندیش و دورنگر بود. نسبت به مسائل زیربنایی حزب‌الله خیلی عمیق فکر می‌کرد. بر موضوع مسائل تربیتی و آموزشی، و پرورش استعدادها و نوجوانان لبنان به ویژه رسیدگی به ایتم، بسیار اهمیت قایل بود.

یادم هست که در طول مأموریت شش ساله ام در لبنان، با گروه‌های مختلفی که از ایران به لبنان می‌آمدند، ملاقات و گفت‌وگو می‌کرد. اهمیت و جایگاه لبنان را برای ایران شرح می‌داد. در دو دیدار جداگانه‌ای که با عده‌ای از دانشجویان انجمن اسلامی دانشگاه تهران و علوم پزشکی دانشگاه تهران و نیز با مسئولان دانشگاه تهران در اوایل سال ۱۳۷۱ داشت به شدت از طرح پیشنهادی دانشگاه تهران مبنی بر تأسیس شاخه‌ای از این دانشگاه در لبنان حمایت کرد و آن را مهم‌ترین اقدام برای لبنانی‌ها دانست. سیدهمواره بر ضرورت گسترش بخش آموزش و پرورش غیردولتی حزب‌الله تأکید می‌کرد. مدارس ابتدایی و راهنمایی «الهدی» از طرح‌های دوراندیشانه او بوده است. تأسیس شعبه دانشگاه تهران در لبنان را مکمل چنین طرح‌هایی می‌دانست. به هر حال سید شخصیتی ویژه، متخلق به اخلاق اسلامی، مردم سالار و بسیار فروتن بود. مردم لبنان به ویژه شیعیان بقاء به او عشق می‌ورزیدند. به رغم گذشت سال‌های طولانی از شهادت سیدعباس موسوی همچنان صف‌های طولانی مردم در مناسبت‌های مختلف به خصوص پس از پایان نماز جمعه در مسجد امام علی شهر بعلبک را به یاد می‌آورم که چگونه برای ادای احترام به ایشان تشکیل می‌شد. ساعت‌های طولانی و با تواضع بی نظیر به مشکلات آنان رسیدگی می‌کرد و به یکایک آنان پاسخ می‌داد و رو بوسی می‌کرد.

شهادت سید چه تأثیری بر مبارزات مردم لبنان و روند تلاش برای آزادسازی سرزمین‌های اشغالی جنوب داشت؟

شهادت سیدعباس موسوی همراه همسر و فرزندش، تأثیر بسزایی در روحیه رزمندگان مقاومت برجای گذاشت و فصل جدیدی از مبارزات خستگی‌ناپذیر مردم جنوب لبنان را آغاز کرد. جنوب لبنان پس از شهادت سید از سال ۱۹۹۲ تا سال ۲۰۰۰ به صحنه رویارویی‌های دلیر مردانه رزمندگان مقاومت اسلامی با اشغالگران صهیونیست تبدیل شد. در عملیات کمینی که رزمندگان مقاومت در برابر هلی برد نظامیان صهیونیست در منطقه انصاریه در جنوب لبنان انجام دادند، دو فروند هلی کوپتر اسرائیلی حامل ۷۳ کماندو با یکدیگر برخورد کردند که به هلاکت بیشتر سرنشینان آنها منجر شد. همچنین در پی پیروزی رزمندگان مقاومت در جریان عملیات خوشه‌های خشم که در سال ۱۹۹۶ روی داد، افکار عمومی اسرائیلی‌ها بر ضد دولت شان برانگیخته شد و اسرائیلی‌ها خواستار خروج هرچه سریع‌تر ارتش از جنوب لبنان شدند، در پی تداوم عملیات رزمندگان مقاومت، ارتش اسرائیل در ۲۵ ماه مه سال ۲۰۰۰ به ناچار از جنوب لبنان فرار کرد.

شهادت، حق و ردای مناسب قامت سید بود که همواره در آرزوی تحقق آن به سر می‌برد. شرکت شوک‌همنده و گسترده مردم لبنان در تشییع پیکر مطهر او و همسر و فرزندش نشان‌دهنده عشق و علاقه و ارادت لبنانی‌ها به این شخصیت والا مقام است. روخش شاد و راهش پر رهرو باد. ■

شهادت سیدعباس موسوی همراه همسر و فرزندش، تأثیر بسزایی در روحیه رزمندگان مقاومت برجای گذاشت و فصل جدیدی از مبارزات خستگی‌ناپذیر مردم جنوب لبنان را آغاز کرد. جنوب لبنان پس از شهادت سید از سال ۱۹۹۲ تا سال ۲۰۰۰ به صحنه رویارویی‌های دلیر مردانه رزمندگان مقاومت اسلامی با اشغالگران صهیونیست تبدیل شد

ویژه جناب شیخ ماهر حمود امام جمعه سرشناس شهر صیدا و نیز مرحوم شیخ محرم العارفی، روحانی فلسطین که تازه از بند رژیم صهیونیستی رهایی یافته بود جهت شرکت در سمینار حج مکه و مراسم براثت از مشرکین که در سال ۱۳۶۷ برگزار گردید، دعوت به عمل آورد. سیدعباس موسوی در این مراسم حضور فعال و حال و هوای معنوی داشت.

روز برگزاری مراسم براثت از مشرکین و تنها چند ساعت مانده به مراسم از خود بی تابی عجیبی نشان می‌داد. در آن گرمای سوزان عربستان، مرتب از پنجره محل اقامتش به تجمع شورا انگیز مردم در میدان معاوبه نگاه می‌کرد و الله اکبر می‌گفت. از حضور گسترده مردم پیش از موعد مقرر شگفت‌زده شده بود. تا بالاخره در موعد مقرر به صف تظاهرکنندگان پیوست که مورد هجوم پلیس عربستان قرار گرفته و به خاک و خون کشیده شدند و صدها نفر از حجاج بیت‌الله به شهادت رسیدند.

زمانی که مسئولیت اداره رادیو «صوت المستضعفین»

نخستین رسانه حزب‌الله را در لبنان بر عهده داشتیم، به خاطر نظارت حزب‌الله بر این رسانه، همواره با سید در حال تماس بودم. رادیو در آن روزگار به خاطر وضعیت خاص لبنان و حزب‌الله، شرایطی ویژه و اهمیت بی‌بدیل داشت. سید با دورنگری و با توجه به سابقه آشنایی با اینجانب حمایت ویژه‌ای از برنامه‌ها و طرح‌های رادیو به عمل می‌آورد. او همواره به ساختمان رادیو سرکشی می‌کرد و در برابر کارکنان و پرسنل رادیو، بنده را مورد لطف قرار می‌داد و با کلمه «مدیرنا» موفقیت مدیریتی رادیو

موجودیت خود را به نام حزب‌الله اعلام کرد. مقاومت از سال ۱۹۸۲ تا ۱۹۸۵ با انجام عملیات کیفی برضد قرارگاه‌ها و پایگاه‌های رژیم صهیونیستی، در سرزمین‌های اشغالی لبنان حضور و کارایی خود را به نمایش گذاشت. عملیات شهادت طلبانه شهید احمد قصیر که در سال ۱۹۸۳ تحقق یافت، این پرسش را در اذهان لبنانی‌ها ایجاد کرد که این مقاومت‌کنندگان چه گروهی هستند؟ حزب‌الله می‌بایستی به پرسش‌های آنان پاسخ می‌داد. این حزب در پیام سرگشاده به مستضعفان لبنان و جهان که در سال ۱۹۸۵ اعلام گردید، به پرسش‌های مردم لبنان و افکار عمومی درباره اهداف خود و مقاومت اسلامی پاسخ داد، و اهداف و برنامه‌های سیاسی خود را در این پیام مشخص کرد.

افرادی که در تأسیس حزب‌الله نقش داشتند از چه صنفی بودند، و در برابر دولت لبنان چه موضعی داشتند؟
شورای رهبری حزب‌الله در مرحله تأسیس در برگیرنده شخصیت‌های روحانی از جمله شهید سیدعباس موسوی و برخی شخصیت‌های علمی و دانشگاهی بود. بیشتر اعضای شورا غیرروحانی بودند. جوانان فرهیخته، تحصیل‌کرده، متعهد، مجاهد، روحانی و علمای دین در شورا حضور داشتند و شیوه مبارزات مردمی و ضد صهیونیستی را ترویج می‌کردند.

در پیام سرگشاده اعلام موجودیت حزب‌الله به جایگاه نظام سیاسی لبنان اشاره نشده است. هیچ موضع مثبت و یا منفی درباره نظام سیاسی حاکم در لبنان یا براندازی آن دیده نمی‌شود. البته، وسائل اطلاع رسانی غربی به منظور ترساندن مسیحیان لبنان از حزب‌الله شایع کرده بودند که حزب‌الله می‌خواهد در لبنان جمهوری اسلامی برپا کند. اما رفتار و عملکرد حزب‌الله بر این ادعاها خط بطلان کشید، و

اهداف واقعی حزب‌الله به مرور زمان آشکار گردید. **آیا سیدعباس پس از تأسیس حزب‌الله همکاری‌های فرهنگی با جمهوری اسلامی را ادامه می‌داد؟**
آری، در اغلب همایش‌های بین‌المللی که در تهران و کشورهای مختلف برگزار می‌شد حضور داشت. حضور سید در گردهمایی‌های حج که در مکه و مدینه برگزار می‌شد، در همایش بین‌المللی دفاع از ملت فلسطین، در همایش معارضین عراقی که در تهران برگزار شدند، حائز اهمیت بود. بنده به نمایندگی از طرف بعثه حضرت امام (ره) از ایشان و عده‌ای از علمای شیعه و اهل سنت به